

Az idősek és az önkéntesség

Kedvezményezettből segítő

Az idősebbeket általában az önkéntes tevékenységek kedvezményezettjeinek szokás tekinteni. Az önkéntes szolgáltatások valószínűleg tényleg egyre fontosabb szerepet fognak játszani tekintettel azokra a jelentős kiadáscsökkenésekre, amelyek a gazdasági válság nyomán a szociális ellátás állami rendszerét (a szolgáltatásokat és juttatásokat) sújtják. Ugyanakkor egyre inkább előtérbe kerül, hogy az idősek a bennük rejlő potenciált kihasználva maguk is önkéntes segítők lehetnének. Ez a szemléletbeli változás – azaz hogy az idősek kedvezményezettből szolgáltatóvá válhatnak – az Európában kialakulóban lévő új szociális és gazdasági feltételeket tükrözi, de a demográfiai változás fokozottabb felismerése szintén fontos szerepet játszik. A politikai döntéshozók tehát egyre inkább belátják, hogy az idősebb népeiséget is be kell vonni az önkéntes munkába.

Az EU-ban élő 65 és 79 év közötti népesség létszáma 2010 és 2030 között számítások szerint több mint 35%-kal fog emelkedni.

A tagállamok közötti különbségek

Az idősebbek már eddig is aktív szerepet vállaltak az önkéntes munkában, mind az informális ágazatot – önszervezés, illetve a szomszédok segítése –, mind a formális módokat tekintve, például jótékonyági intézményeken, egyházi szervezeteken és helyi hatóságokon keresztül. Az önkéntes tevékenység hagyományai tekintetében azonban országonként jelentősek az eltérések – s e különbségek összefüggenek a gazdasági fejlettség szintjével és a szociális szolgáltatásokra fordított kiadásokkal is. Az önkéntes tevékenységben

Az idősek önkéntes munkában való részvétele Dániában, Svédországban és Hollandiában a legmagasabb, Németországban és Franciaországban alacsonyabb, és Olaszországban, Görögországban és Spanyolországban a legalacsonyabb.

vállalt részvétel az olyan országokban, mint az Egyesült Királyság és Hollandia, hagyományosan magasabb, mint Görögországban, Olaszországban, Romániában és Bulgáriában. Az egészségről, öregedéssel és nyugdíjra vonulásról készült felmérésből (SHARE) származó adatok azt jelzik, hogy az idősebbek formális önkéntességben való részvételének mértéke Európán belül északról dél felé haladva csökken. Az Eurofound friss kutatásai szerint az önkéntes tevékenységben részt vevő idősek száma Európa-szerte

növekszik: Ausztriában, Belgiumban, Finnországban, Franciaországban, Németországban, Olaszországban és Svédországban éppúgy, mint Spanyolországban, Szlovéniában és Romániában.

Kik végeznek önkéntes munkát az idősek közül?

Az „idősebbek” kifejezés természetesen rendkívül sokszínű csoportot takar – életkor szerint nézve legalább négy évtizedet fog át, egyébként pedig életstílusok, értékek és gazdasági helyzetek sokaságát foglalja magában. Az önkéntes tevékenységben való részvétel 75 éves kor felett általában jelentősen visszaesik, viszont az 50–74 év közöttieket összehasonlítva kevésbé élesek a különbségek. Az önkéntes munkában való részvétel a jobb egészségi állapotban lévők, illetve a magasabb iskolai végzettségűek között ugyancsak gyakoribb. A legfontosabbnak azonban az tűnik, hogy önkéntes munkát idős korban nagyobb valószínűséggel végeznek azok, akik már fiatalon is aktívan részt vettek ilyesmiben: általánosan megfigyelhető, hogy az emberek ritkán kezdenek el önkéntes tevékenységet folytatni csak azért, mert a nyugdíjra vonulással több idejük lesz (még ha sokan jelzik is, hogy akkor majd szívesen elkezdene az önkéntességet). Az önkéntességet vállaló embereknek továbbá nagyobb valószínűséggel vannak olyan barátaik, ismerőseik, akik szintén részt vesznek ilyen munkában.

Miért végeznek önkéntes munkát az idősek?

Az Eurofound részletesebben is megvizsgálta, hogy miért vállalnak önkéntességet az idősek. A felmérésben részt vett válaszadók úgy vélték, hogy meglévő készségeiket használni tudták, baráti kapcsolataikat megőrizhették és bővíthették, csökkent számukra az elszigetelődés veszélye, s önbecsülésüket is javíthatták. Lengyelországban és Németországban számos kezdeményezés tanúskodik arról, hogy az önkéntesek szeretnék, ha a másoktól való függésük csökkenne, ugyanakkor a kölcsönös támogatás erősödne. Az önkéntességet vállaló idősek általában véve felismerik ennek előnyeit saját maguk, a

Az önkéntesség fejleszti a baráti kapcsolatokat, kölcsönösen támogató ismeretségi hálózatokat hoz létre és szorosabbra fűzi a közösségi kötelékeket.

közösségük tagjai, illetve a tágabban vett társadalom szempontjából. Gyakran olyan szervezeteknél jelentkeznek önkéntesnek, amelyek a szociális ellátást, egészségi szolgáltatásokat, a szabadidős tevékenységeket, az oktatást és a kultúrát támogatják. A részvétel révén közvetlenül bekapcsolódhatnak a helyi fejlesztési kezdeményezésekbe, és szerepet vállalhatnak a civil társadalomban. Bár az idősek leghátrányosabb helyzetű csoportja és különösen a 80 év feletti jellemzően kevésbé vesznek részt az önkéntes tevékenységben, az önkéntesség lényeges az idősebb népesség társadalmi integrációjának előmozdítása szempontjából.

A formális önkéntességgel járó kihívások

A formális szervezeteknél végzett önkéntes tevékenység mértéke és jellege valamelyest tükrözi, hogy ezek a szervezetek mennyire népszerűsítik az önkéntességet, valamint azt, hogy milyen struktúrát biztosítanak a támogató, oltalmazó és segítő környezet megteremtése érdekében. Az egyre inkább versengő önkéntes szektorban a szervezeteknek professzionális humánerőforrás-politikát kell folytatniuk az önkéntesek felvétele és képzése, valamint megtartásuk tekintetében. Az önkéntes szervezetek számára létkérdés, hogy rendelkezésre álljon egy aktív, motivált és elhivatott személyekből álló bázis (mag), amelynek tagjai vezetőként tevékenykednek. Kulcsfontosságú, hogy az idősebb önkénteseket az elvárásaiknak, képességeiknek és érdeklődésüknek megfelelő konkrét, rövidebb vagy hosszabb távú tevékenységekre osszák be. S bár az idősek közül sokan rendelkeznek egyedi készségekkel, tapasztalatokkal és képességekkel, sokuknak mégis támogatásra lehet szüksége képzés vagy készségfejlesztés formájában. Az önkéntesség professzionalizálódása előnyökkel járhat – például az olyan kérdések terén, mint a munkavédelem- és egészség, a biztosítás valamint a költségek –, ugyanakkor hátrányai is lehetnek, például a túlzott szigorúság, merevség és a háttér vagy a biztonsági ellenőrzések iránti növekvő igény szempontjából.

Jövőbeni lehetőségek

Az önkéntes tevékenységre vonatkozó jövőbeni stratégiák valószínűleg inkább az idősebbek potenciális hozzájárulására helyezik majd a hangsúlyt, nem a korlátaikra.

A frissnyugdíjasok több ismeretet és szakértelmet hoznak majd magukkal, de a feladataikat és az önkéntesség megszervezését illetően a preferenciáik is mások lehetnek; emiatt a részvétel

ösztönzéséhez rugalmasabb hozzáállás kialakítására lehet

szükség (ez jelenthet például rövidebb távú vagy konkrét feladatokat). Úgy tűnik, mintha a 80 év felettieket valamiféle

„természetes gát” választaná el az önkéntességtől, ami különösen igaz az elszigetelten, rossz egészségi állapotban vagy a társadalomból kirekesztetten élőkre. Ez azonban egyszersmind olyan csoport, amelyekre valószínűleg kedvezően hatna, ha több társas érintkezésben lenne részük, illetve ha több kreatív, generációk közötti önkéntes kezdeményezés születne az idősebb népesség körében.

Az 55 év feletti közül érdemes lenne bevonni a szakmai pályafutásuk végéhez közelítő embereket, akik számára ez a nyugdíjba való átmenetet is megkönnyítené. Európa-szerte a vállalatok társadalmi felelősségvállalása egyre inkább a figyelem középpontjába kerül, a vállalati önkéntességet is beleértve; kutatások jelezték, hogy fontos az önkéntesség olyan formáinak népszerűsítése az aktív korú népesség körében, amelyek a nyugdíjba vonulás után is folytatódhatnak. A fentiekre való tekintettel erősíteni lehetne a munkahelyek és a közösségi szervezetek közötti kapcsolatokat, külön törekedve arra, hogy minél többen megismerkedjenek az önkéntes tevékenységgel.

Az idősebb korosztály önkéntes tevékenységben való részvételét lehetne olyan módon is növelni, hogy a munkaképes korúakat nagyobb mértékben vonják be e tevékenységekbe, előkészítve ezzel az önkéntes munkával töltendő nyugdíjas éveket.

Az Európai Év

Egyre többen ismerik fel, hogy az önkéntesség milyen személyes, társadalmi és gazdasági előnyökkel jár valamennyi korosztály számára. Európa-szerte komoly, de eddig kihasználatlan lehetőségek rejlenek abban, hogy az idősebbek jelentős számban, s nagyobb mértékben vegyenek részt az önkéntességben. Az Európai Unió az Európai Év keretében végzett kutatási és kommunikációs tevékenységei révén hozzájárul majd az önkéntes munka kultúrájának szélesebb körű elismeréséhez. Az idősekre ebben a stratégiában meghatározó szerep vár.

További információ

Ez az ismertető az Eurofound *Önkéntes munka – érdemes változtatni* (Volunteering – a force for change) című tájékoztató csomagjának része.

A tájékoztató csomag az európai önkéntesség mértékéről nyújt áttekintést, megvizsgálja, hogy ez a tevékenység mennyiben segít elő szociálpolitikai célokat, valamint górcső alá veszi azokat a módszereket, amelyek segítségével az európai polgárok körében ösztönözni lehet az önkéntességet.

Amennyiben szeretne kapni egy példányt a csomagból vagy bővebb tájékoztatást erről a témáról, kérjük, küldjön e-mailt erre a címre: volunteering@eurofound.europa.eu

A tájékoztató csomagot és az Eurofound e témáról szóló többi anyagát online itt tekintheti meg: www.eurofound.europa.eu/resourcepacks/volunteering.htm

EF/11/03/HU-2

